

Věc C-238/19**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

20. března 2019

Předkládající soud:

Verwaltungsgericht Hannover (Německo)

Datum předkládacího rozhodnutí:

7. března 2019

Žalobce:

EZ

Žalovaná:

Spolková republika Německo, zastoupená Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Spolkový úřad pro migraci a uprchlíky, Německo)

Předmět původního řízení

Účastníci řízení vedou u předkládajícího soudu spor ohledně toho, zda má žalobce, kterému již byla přiznána doplňková ochrana, nárok, aby mu žalovaná přiznala rovněž postavení uprchlíka.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách

Předkládající soud podle článku 267 SFEU žádá Soudní dvůr o výklad směrnice 2011/95 v případě, v němž syrský státní příslušník, který podléhá branné povinnosti, opustil svůj domovský stát kvůli povolání do vojenské služby, které mu hrozí, a nyní ve Spolkové republice Německo žádá o přiznání postavení uprchlíka.

Předběžné otázky

1. Musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95/EU vykládán v tom smyslu, že „odepření výkonu vojenské služby za konfliktu“ nevyžaduje, aby dotčená osoba v případě, že právo země původu neupravuje právo odepřít výkon vojenské služby, odepřela výkon vojenské služby formalizovaným postupem odepření?

2. V případě kladné odpovědi na první otázku:

Vztahuje se ochrana, kterou čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95/EU poskytuje „odepření výkonu vojenské služby za konfliktu“, rovněž na osoby, které se po uplynutí odkladu nástupu vojenské služby nedají k dispozici vojenské správě země původu a vyhnou se nucenému výkonu vojenské služby útekem?

3. V případě kladné odpovědi na druhou otázku:

Musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95/EU vykládán v tom smyslu, že výkon vojenské služby brance, který nezná své budoucí služební zařazení v rámci armády, by přímo nebo nepřímo „zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2“ pouze z toho důvodu, že ozbrojené síly země jeho původu brance využívají k opakovanému a systematickému páčání takovýchto zločinů a jednání?

4. Musí být čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95/EU vykládán v tom smyslu, že i v případě pronásledování podle čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95/EU musí v souladu s čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95/EU existovat souvislost mezi důvody uvedenými v článku 10 směrnice 2011/95/EU a jednáními označenými v čl. 9 odst. 1 a 2 směrnice 2011/95/EU za pronásledování nebo neexistenci ochrany před takovým jednáním?

5. V případě kladné odpovědi na čtvrtou otázku: Je souvislost ve smyslu čl. 9 odst. 3 ve spojení s čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95/EU mezi pronásledováním zakládajícím se na trestním stíhání nebo trestu za odepření výkonu vojenské služby a důvodem pronásledování dána již tehdy, když se trestní stíhání nebo trest vážou k tomuto odepření?

Uváděná ustanovení mezinárodního práva

Úmluva o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951 (dále jen „Ženevská úmluva o uprchlících“)

Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (dále jen „Dodatkový protokol I“)

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (dále jen „Dodatkový protokol II“)

Uváděná ustanovení unijního práva

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (Úř. věst. 2011, L 337, s. 9), zvláště čl. 2 písm. d), čl. 9 odst. 1, odst. 2 písm. e) a odst. 3, článek 10, čl. 12 odst. 2

Uváděná ustanovení vnitrostátního práva

Asylgesetz (zákon o azylu, dále též jen „AsylG“), konkrétně § 3 odst. 1, 2 a 4, § 3a odst. 1 bod 1, odst. 2 bod 5 a odst. 3, § 3b odst. 1 a 2

Völkerstrafgesetzbuch (zákoník mezinárodního práva trestního) ze dne 26. června 2002

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Žalobce je syrský státní příslušník. Dne 6. listopadu 2014 opustil po moři svou vlast a dne 5. září 2015 po souši přicestoval přes několik států do Spolkové republiky Německo. Dne 28. ledna 2016 u žalované podal formální žádost o azyl.
- 2 Při pohovoru s žalovanou žalobce v podstatě uvedl, že ještě neabsolvoval svou vojenskou službu v syrské armádě a z obav, že se bude muset účastnit občanské války, požádal o odklad nástupu vojenské služby. Odklad mu byl povolen až do února 2015, aby mohl dokončit své vysokoškolské studium. Studium ukončil v dubnu 2014 a v listopadu 2014 opustil svůj domovský stát kvůli povolání do vojenské služby, které mu hrozí.
- 3 Rozhodnutím ze dne 11. dubna 2017 žalovaná žalobci přiznala status doplňkové ochrany. Ve zbývajících částech jeho žádost o azyl zamítla. Dne 1. května 2017 žalobce proti tomuto rozhodnutí podal žalobu k předkládajícímu soudu.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 4 Žalobce se v zásadě dovolává okolností, že mu, nehledě na zvláštní důvody, v Sýrii hrozí pronásledování již jen kvůli jeho útěku ze Sýrie a podání žádosti o azyl v Německu.

- 5 Žalovaná zastává názor, že žalobce v Sýrii dokonce ani nebyl vystaven pronásledování, které by mělo příčinnou souvislost s jeho opuštěním území. Pronásledování se nemusí obávat ani po návratu, pouze uprchl před občanskou válkou. V každém případě chybí souvislost mezi pronásledováním a důvodem pronásledování.

Stručné shrnutí odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách

Ke stavu vnitrostátního práva

- 6 Žalobce usiluje o přiznání postavení uprchlíka podle § 3 odst. 1 a 4 ve spojení s § 3a odst. 1 bodem 1 a odst. 2 bodem 5 zákona o azylu (AsylG). Podle těchto ustanovení se cizinci přiznává postavení uprchlíka, pokud se v důsledku oprávněných obav před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nachází mimo zemi svého původu. Podle § 3a odst. 2 bodu 5 AsylG lze trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu považovat za pronásledování, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v § 3 odst. 2 AsylG. Podle § 3 odst. 2 první věty bodu 1 AsylG mezi tyto důvody spadá zločin proti míru, válečný zločin nebo zločin proti lidskosti. Podle § 3a odst. 3 AsylG musí existovat souvislost mezi důvody pronásledování uvedenými v § 3 odst. 1 bodě 1 AsylG ve spojení s důvody uvedenými v § 3b AsylG a jednáním, které je podle § 3a odst. 1 AsylG klasifikováno jako pronásledování.
- 7 Judikatura německých správních soudů k politickému pronásledování (syrských) branců, které se zakládá na trestním stíhání nebo trestu za odepření výkonu vojenské služby, je nejednotná.

K situaci v Sýrii

- 8 V Sýrii od roku 2011 probíhá vnitrostátní ozbrojený konflikt. Podle předkládajícího soudu je nesporné, že se všechny strany konfliktu po celou dobu syrské občanské války opakovaně dopouštějí závažného a systematického porušování mezinárodního humanitárního práva.
- 9 V Sýrii existuje dvouletá všeobecná branná povinnost pro syrské státní příslušníky mužského pohlaví, kteří dovršili věk 18 let. Právo odmítnout vykonávat vojenskou službu syrské právo nezná.
- 10 Kromě toho syrská vojenská správa provádí intenzivní nábor. V rámci náboru se při tom od branců obecně očekává, že jakmile jim vznikne branná povinnost, například kvůli uplynutí odkladu poskytnutého za účelem studia, sami se přihlásí v náborových kancelářích. Branci, kteří se u vojenské správy neohlásí, jsou zpravidla po šesti měsících zaneseni do seznamu osob vyhýbajících se vojenské službě, který je poskytnut kontrolním stanovištěm a jiným státním orgánům.

Osobám, které se vyhýbají vojenské službě a jsou tímto způsobem zadrženy, hrozí podle syrského práva v době války trest odnětí svobody až do výše pěti let. Podoba trestů je svévolná a sahá od zákonem stanovených trestů odnětí svobody přes nebezpečné bojové nasazení bez vojenského výcviku až po popravu.

- 11 Žalobci, který krátce před uplynutím odkladu svého nástupu vojenské služby unikl z dosahu syrských úřadů tím, že opustil Sýrii a požádal o ochranu ve Spolkové republice Německo, podle přesvědčení předkládajícího soudu v důsledku tohoto jednání hrozí v zemi jeho původu Sýrii, kde existuje všeobecná branná povinnost, kterou žalobce nechce splnit a která by pravděpodobně byla spojena se spácháním válečných zločinů, trestní stíhání nebo trest.

K předběžným otázkám

K první a druhé předběžné otázce

- 12 Předkládající soud se nejprve táže, zda vyhýbání se vojenské službě útekem může představovat odepření výkonu vojenské služby, nebo zda je třeba vyžadovat, aby příslušným orgánům bylo oznámeno výslovné odmítnutí výkonu vojenské služby. První a druhá předběžná otázka se zaměřují na to, zda musí být čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 chápán tak, že „odepření“ výkonu vojenské služby vyžaduje více než pouhý útek ze země původu, i když právo země původu nezná možnost odepření výkonu vojenské služby. Pokud by se mělo za to, že by bránc v každém případě musel vůči příslušným státním orgánům učinit prohlášení o odepření výkonu vojenské služby, vystavoval by se případným represím bez vyhlídky na to, že bude přihlédnuto k jeho rozhodnutí, ke kterému dospěl z důvodu svědomí. Z tohoto důvodu se předkládající soud kloní k tomu, aby byl útek brance ze země původu rovněž považován za odepření výkonu vojenské služby, pokud z časového hlediska věcně souvisí s termínem povolání do vojenské služby nebo počátkem branné povinnosti, a aby byly obě výše uvedené předběžné otázky zodpovězeny kladně.

Ke třetí předběžné otázce

- 13 Ustanovení o vyloučení obsažené v čl. 12 odst. 2 písm. a) směrnice 2011/95/EU se týká „válečného zločinu“. Tento pojem se opírá o čl. 1 odst. F Ženevské úmluvy o uprchlících ze dne 28. července 1951. O válečný zločin se jedná zejména, pokud vojenské operace směřují proti osobám a institucím, kterým Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12. srpna 1949 a Dodatkové protokoly I a II poskytují zvláštní ochranu. Tato Úmluva a Dodatkové protokoly byly do německého práva provedeny zákoníkem mezinárodního práva trestního ze dne 26. června 2002. Tento zákoník mj. upravuje, která jednání spadají pod pojem „válečných zločinů“ a která pod pojem „zločinů proti lidskosti“, které jsou válečným zločinům postaveny na roveň.

- 14 Předkládající soud odkazuje na úvahy Soudního dvora uvedené v rozsudku ze dne 26. února 2015, Shepherd, (C-472/13, EU:C:2015:117), konkrétně v jeho bodech 35 až 46, a v souvisejícím stanovisku generální advokátky E. Sharpston (EU:C:2014:2360), konkrétně v bodě 37. Na základě této judikatury předkládající soud usuzuje, že se prchající osoba nemusí válečného zločinu nebo zločinu proti lidskosti dopustit osobně, nýbrž že relevantní je celkový kontext, v němž je vojenská služba vykonávána. Prchající osoba ale musí doložit, že výkon její vojenské služby „by zahrnoval“ zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení. Tento znak tedy zahrnuje prognózu, v jejímž rámci se musí vzít v úvahu, do jaké míry je pravděpodobné, že v budoucnosti dojde při výkonu vojenské služby ke spáchání takového jednání. Podle judikatury Soudního dvora lze tuto ochranu rozšířit na osoby, které se na válečných zločinech nepodílejí přímo, jen pokud by plnění jejich úkolů mohlo dostatečně přímým způsobem a s přiměřenou pravděpodobností vést k účasti na takových činech.
- 15 Předkládající soud považuje účast branců na budoucích válečných zločinech v Sýrii za dostatečně pravděpodobnou. Odkazuje mj. na četné zprávy institucí Organizace spojených národů, na jejichž základě dospěl k přesvědčení, že se syrské vládní vojenské jednotky již po léta ve značné míře systematicky podílejí na válečných zločinech a že při tom využívají brance.
- 16 Předkládající soud si klade otázku, zda se již na základě této okolnosti jeví jako přiměřeně pravděpodobné, že výkon vojenské služby by zahrnoval přinejmenším nepřímou účast brance na válečném zločinu. Vnitrostátní soudy z rozsudku ve věci Shepherd vyvozují, že branci s odloženým nástupem vojenské služby musí uvést rovněž indicie naznačující, k jaké vojenské jednotce by ve svém domovském státě náleželi. Tento požadavek se předkládajícímu soudu jeví jako nepřiměřený. Zprvce toto hledisko není jediné směrodatné, jelikož se Soudní dvůr v rozsudku ve věci Shepherd zaměřuje na soubor rovnocenných indicií, jako je konkrétní postavení, osobní situace žadatele a skutečnosti týkající se země původu, které musí prokázat, že v důsledku situace služby je uskutečnění tvrzených válečných zločinů pravděpodobné. Zadruhé podle názoru předkládajícího soudu nejsou v Sýrii dány skutkové okolnosti, z nichž Soudní dvůr vycházel ve věci Shepherd. Soudní dvůr argumentoval tím, že Spojené státy americké v zásadě stíhají válečné zločiny a k ozbrojenému zásahu v Iráku došlo na základě mandátu Rady bezpečnosti [Organizace spojených národů] a na základě souhlasu a pod dohledem mezinárodního společenství. Syrský stát však válečné zločiny nestíhá, nýbrž je podporuje. K nasazení syrské armády dochází bez mandátu, souhlasu nebo dohledu mezinárodního společenství, a je jím odsuzováno. Zatřetí jsou od prchající osoby vyžadovány údaje, které zpravidla – jako ve věci v původním řízení – nemůže uvést, a to jaké vojenské úkoly v jaké jednotce by vykonávala, kdyby se nevyhnula výkonu vojenské služby.
- 17 Předkládající soud si v této souvislosti klade (další) otázku, zda pro výkon vojenské služby žadatele platí, že „by zahrnoval“ jednání spadající mezi důvody vyloučení i tehdy, pokud se ukáže, že jeho konkrétní postavení a jeho osobní situace nejsou pro posouzení této otázky přínosné, ale již na základě poměrů

panujících v zemi původu se jako přiměřeně pravděpodobné jeví okolnosti výkonu vojenské služby, za kterých je třeba obávat se spáchání válečných zločinů. Předkládající soud má s ohledem na konkrétní okolnosti syrské občanské války za to, že pouhá teoretická možnost, že by branec mohl svou vojenskou službu absolvovat bez zločinných metod, nedostačuje pro to, aby jeho argument, že by samotný výkon vojenské služby zahrnoval spáchání válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti, učinila nepřesvědčivým.

Ke čtvrté předběžné otázce

- 18 Článek 9 odst. 3 směrnice 2011/95 vyžaduje souvislost mezi pronásledováním ve smyslu čl. 9 odst. 2 směrnice 2011/95 nebo neexistencí ochrany před takovým jednáním a důvody pronásledování uvedenými v čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95 ve spojení s článkem 10 směrnice 2011/95/EU. Předkládající soud si klade otázku, zda se tato podmínka ochrany náležející uprchlíkům vztahuje rovněž na pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95.
- 19 Německé soudy na tuto otázku odpovídají nejednotně. Předkládající soud má pochybnosti o tom, zda se čl. 9 odst. 3 směrnice 2011/95 použije v případě uvedeném v čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95, jelikož toto ustanovení jako jediná z hypotéz právní normy uvedené v odstavci 2 již vyžaduje řetězec příčinných souvislostí, a to trestní stíhání nebo trest „za odepření výkonu vojenské služby“, zatímco všechny ostatní hypotézy upravují jednoduchý skutkový stav. Kromě toho by osoba odpírající povinnou vojenskou službu musela prokázat, že se ve svém domovském státě obává pronásledování „z důvodů“ rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo i zastávání určitých politických názorů ve smyslu čl. 2 písm. d) směrnice 2011/95. Každý, kdo odepře výkon vojenské služby, se zpravidla bude vždy – jako žadatel v tomto řízení – dovolávat toho, že tím vyjádřil své myšlenky ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e) směrnice 2011/95. Tato okolnost vyvolává otázku, zda v situacích, jako je tato, vůbec přichází v úvahu neexistence souvislosti, jelikož i přesvědčení, že se za konfliktu nesmí vykonávat vojenská služba, pokud by to mohlo vést ke spáchání válečného zločinu, lze považovat za politický názor.

K páté předběžné otázce

- 20 Podstatou páté předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby ve smyslu čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice 2011/95 představují případ pronásledování z důvodu politických názorů ve smyslu čl. 10 odst. 1 písm. e) směrnice 2011/95.